

УДК 341.9

DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2019.5.64>**Катерина Мілицина,***студентка магістратури**Інституту міжнародних відносин**Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ОБ'ЄКТИ, СТВОРЕНІ ЗА ДОПОМОГОЮ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ І ШТУЧНИМ ІНТЕЛЕКТОМ БЕЗПОСЕРЕДНЬО, ТА АВТОРСЬКЕ ПРАВО США

З огляду на норми авторського права США, їх тлумачення та судову практику стаття досліджує об'єкти, створені за допомогою штучного інтелекту та штучним інтелектом безпосередньо, на предмет їх охороноздатності за авторським правом США. Також стаття присвячена огляду пропозицій з реформування авторського права щодо таких об'єктів.

Ключові слова: авторське право, штучний інтелект, охороноздатний об'єкт, оригінальність, твір за наймом.

Постановка проблеми. Науковий прогрес став поштовхом для переходу технологій із категорії засобів до категорії інструментів, без яких створення нових об'єктів подекуди неможливо, а іноді навіть до категорії інструментів, здатних створювати самостійно без людського втручання. Авторське право не було готове до таких викликів. Через це виникають такі питання: 1) чи є об'єкти, створені за допомогою штучного інтелекту та штучним інтелектом безпосередньо, охороноздатними; 2) яким чином має бути реформоване авторське право для того, щоб забезпечити належне регулювання, при цьому зберігши баланс публічних та приватних інтересів. Відповіді на ці питання впливають на інвестиції в розвиток штучного інтелекту. США є державою, де вже сформувалася власна позиція із цього питання, яка буде досліджена в цій статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зважаючи на те, що в українській науці майже відсутні публікації вітчизняних авторів щодо предмета цього дослідження, науково-теоретичну базу склали праці таких авторів, як Каліна Хрїстова, Марго Камінські, Яні Іхалайнен та інших.

Мета статті – розглянути, яким чином кваліфікуються об'єкти, створені за допомогою штучного інтелекту та штучним інтелектом безпосередньо, сучасним авторським правом США, а також які пропозиції з удосконалення авторського права щодо таких об'єктів є домінуючими нині.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як не дивно, у США для об'єктів, ство-

рених за допомогою штучного інтелекту та штучним інтелектом безпосередньо, одним з найбільш показових є рішення у справі *"Naruto v. Slater"*.

З 2008 року Девід Слейтер, фотограф дикої природи, подорожував Індонезією. Результатом цієї подорожі стали надзвичайно гарні знімки мавп, які перебувають під загрозою зникнення. Однак ці знімки не були зроблені безпосередньо паном Слейтером. Пан Слейтер витратив декілька днів з метою встановлення довіри між ним і мавпами, щоб надалі отримати вдалі кадри. Мавп дуже зацікавили камери з об'єктивами, але вони боялися наблизитися до людини. Одна мавпа вихопила камеру в пана Слейтера. Роздивляючись власне відображення у лінзах камери, мавпа зробила декілька портретних фото себе ж. Фактично вона зробила селфі.

Фотограф надав ліцензію на декілька кадрів інформаційному агентству Saters News Agency [1]. У 2011 році Вікісховище (англ. – *Wikimedia Commons*), яке зберігає зображення, звукозаписи, відеоролики та інші файли, які надаються на умовах вільних ліцензій, самостійно опублікувало ці фото. Вимога пана Слейтера щодо припинення порушення його авторських прав була відхилена на такий підставі: багато джерел тоді вже розмістили історію створення фото, які були зроблені мавпами, а не людиною; як наслідок, надання фотоапарату та виставлення певних характеристик паном Слейтером не роблять його автором; мавпа не може бути автором, тому фотографії перебувають у вільному доступі. Потім ці обставини стали підґрунтям для двох спорів: 1) спір між паном Слей-

тером та Вікісховищем; 2) спір між паном Слейтером та американською організацією «Люди за етичне ставлення до тварин» (англ. – *People for the Ethical Treatment of Animals, PETA*) (далі – PETA). Перший спір завершився на рівні Бюро авторського права США, яке встановило, що автором є виключно людина [1].

Коли згадують “*Naruto v. Slater*”, мають на увазі саме другий спір. Організація PETA виступила на стороні мавпи як представника недієздатної особи (англ. – *next friend*). Висновки, які були зроблені судом у цій справі: підтверджено, що авторство отожднюється з людиною. Тварини не мають авторських прав за законодавством США; тварини не можуть виступати в суді, тому організація PETA не може виступати представником недієздатної особи [2].

Провівши паралель з українським законодавством, можна сказати, що аргументація судом власного рішення засновується на відсутності у тварин процесуальної правосудності та дієздатності.

Значення цієї справи підкреслюється тим фактом, що висновок про отожднення авторства з людиною увійшов до Керівних принципів, які в своїй діяльності використовує Бюро авторського права США [3]. У Керівних принципах це звучить таким чином: Бюро реєструватиме оригінальні твори за умови, якщо автором є людина [3]. Невизнання авторства за тваринами не є єдиним наслідком цієї справи, оскільки висновки по ній також стали відображенням ставлення США до об'єктів, створених за допомогою штучного інтелекту та штучним інтелектом безпосередньо. Згідно із Керівними принципами, Бюро не реєструватиме твори, створені машиною або в результаті механічного процесу за відсутності будь-якого творчого вкладу людини [3]. Керівні принципи не є нормативним документом, але фактично Бюро авторського права США керується саме ними для визначення охороноздатності твору. Також на них посилаються суди під час аргументації власних рішень, тому їх значення не можна недооцінювати.

Таким чином, у США виникла ситуація, коли об'єкти, створені за допомогою штучного інтелекту та штучним інтелектом безпосередньо, не можуть отримати охорону за авторським правом, а об'єкти, створені людиною за допомогою комп'ютера як засобу, можуть. Ще в 1965 році Бюро авторського права США передбачило таку проблему в майбутньому [4, с. 726]. Однак навряд чи можна сказати, що цей час було використано з користю для того, щоб підготуватися до технологічних змін. Такий стан речей позбавляє

інвесторів і розробників стимулів для розвитку штучного інтелекту. Якщо ж згаданим особам перестане бути вигідно розкривати власні об'єкти, то від цього також постраждають наука, навчання та дослідження, оскільки буде менше матеріалу, який вони зможуть використовувати на умовах доктрини «сумлінного використання» (англ. – *fair use*) [5, с. 438–439].

Водночас Сполучені Штати Америки вкрай негативно ставляться до пропозиції зняти обмеження, згідно з яким автором може бути виключно людина. По-перше, ніхто, окрім людей, не може постати перед судом. По-друге, якщо коло авторів буде розширено і вийде за згадане обмеження, то це підірве правову систему США, оскільки сприятиме утворенню невизначеності, за якої питань буде більше ніж відповідей [5, с. 441].

Натомість у США є декілька наукових підходів щодо об'єктів, створених за допомогою штучного інтелекту та штучним інтелектом безпосередньо. Зокрема, є підхід, що автором має вважатися особа, яка використовує штучний інтелект для створення твору, або це має бути співавторство користувача та розробника/власника штучного інтелекту залежно від обставин. Однак домінуючою все ж таки є думка, що штучний інтелект має розглядатися як робітник або підрядник користувача – організації, людини тощо [6, с. 458].

З цього випливає, що серед наявних шляхів розвитку (розробки нового режиму, надання статусу автора штучному інтелекту тощо) США обирають свій окремий шлях, де технології незалежно від рівня складності їх функціонування залишатимуться засобом.

У США є доктрина, буквальний переклад якої звучить таким чином: «твір за наймом» (англ. – *work for hire*). У вітчизняних джерелах її можна знайти як доктрину авторського права на службові твори. У цій статті використовуватиметься термін доктрина «твір за наймом». Доктрина стосується двох випадків: 1) створення службового твору робітником; 2) створення твору на замовлення. В обох цих випадках автором буде вважатися не особа, яка створила твір, а роботодавець або замовник. У другому випадку також важливо, що сторони мають у письмовій формі відобразити їхню домовленість з приводу того, що твір вважається створеним за наймом.

Розглянемо пропозицію застосовувати перший випадок такої доктрини стосовно об'єктів, створених за допомогою штучного інтелекту та штучним інтелектом безпосередньо, тобто у відносинах роботодавця та робітника.

Згідно з умовами такої доктрини роботодавцем, який надалі стає автором, може бути фізична або юридична особа. Є пропозиція розширити тлумачення такої доктрини для того, щоб вона змогла відповідати викликам сучасності. Роботодавцем можна вважати особу, яка використовує засіб задля досягнення певної мети або виконання певного завдання. Такими особами могли б бути розробник, власник програми, яка функціонує на основі штучного інтелекту, або користувач. Рішення на користь того чи іншого варіанту має прийматися з урахуванням суспільного інтересу. Враховуючи те, що розвиток цієї сфери залежить саме від розробників та інвесторів (потенційних власників програм), найбільш логічним варіантом було б саме їх вважати такими особами. Також це питання може бути врегульовано в угоді між розробником та його роботодавцем. У разі бажання надати відповідні права користувачам, то альтернативою може стати ліцензійна угода з кінцевим користувачем (англ. – *End User License Agreement, EULA*) [5, с. 444–445].

Своєю чергою програма вважатиметься робітником. Фактично об'єкт може створюватися навіть програмою самостійно, однак саме за роботодавцем зберігатиметься титул авторства [5, с. 447]. Така доктрина також вирішує питання строку охорони об'єктів, створених за допомогою штучного інтелекту та штучним інтелектом безпосередньо, оскільки відповідно до положень доктрини строк охорони твору прив'язаний не до життя автора, а до моменту публікації (95 років з моменту публікації) або до моменту створення твору (120 років з моменту створення твору). За умови розширення тлумачення такої доктрини другий випадок (створення об'єкта інтелектуальної власності на замовлення) теж може бути застосований стосовно штучного інтелекту.

Паралельно з дискусіями щодо розширення тлумачення доктрини «твір за наймом» обговорюються питання, що виникають у сфері трудового права у зв'язку із запровадженням штучного інтелекту на багатьох робочих місцях [7, с. 18–19].

Ще однією пропозицією, яка висувається у колах науковців та юристів з авторського права у США, є зниження порогу оригінальності. Якщо для охороноздатності за авторським правом буде досить самого факту або процесу створення та прояву творчості, то об'єкти, створені за допомогою штучного інтелекту та штучним інтелектом безпосередньо, зможуть отримати охорону. Сприятиме цьому також той факт, що судді або експерти не можуть оцінювати об'єкт з естетичної точки зору. Важливим є наявність

творчого внеску як такого, а не оцінка творчості певної особи [8, с. 601].

Питання правосуб'єктності штучного інтелекту теж стоять на порядку денному. Трапляються теорії, які наполягають на тому, що штучний інтелект уже має прояви когнітивних процесів, тому він має свідомість, яка подібна до людської. Порівнюючи штучний інтелект з юридичними особами, деякі дослідники вважають логічним, що штучний інтелект також має отримати правосуб'єктність [9, с. 684–689].

Однак такі теорії є предметом гострої критики, тому їх не можна назвати домінуючими у США, особливо після рішення у справі *“Naruto v. Slater”*.

Допоки це питання продовжує обговорюватися, наразі об'єкти, створені за допомогою штучного інтелекту та штучним інтелектом безпосередньо, у США залишаються без охорони.

Висновки

У США нині автор та здатність до творчості отожднюються з людиною. Своєю чергою це є підставою для відмови в охороноздатності об'єктам, які створені за допомогою штучного інтелекту та штучним інтелектом безпосередньо. Винятки становлять ті випадки, коли штучний інтелект залишається засобом. У такому разі автором вважатиметься особа, яка використовувала цю технологію.

Враховуючи наявні пропозиції з удосконалення авторського права щодо таких об'єктів, можна сказати, що домінуючою є тенденція збереження антропоцентризму авторського права. Через це нині найбільш популярною пропозицією є розширення тлумачення доктрини «твір за наймом». Її перевагою є вирішення найбільш нагальних питань, однак ця доктрина все одно немає однозначних відповідей з приводу особи автора, строку охорони та боротьби із масовим створенням об'єктів з метою отримання вигоди в майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Perkal P.J. Monkey business finally settled: the 'monkey selfie' disputes. *Kluwer Copyright Blog*. 2018. URL: <http://copyrightblog.kluweriplaw.com/2018/02/05/monkey-business-finally-settled-monkey-selfie-disputes/> (last accessed: 30.04.2019).
2. *Naruto v. Slater*, No. 16-15469 (9th Cir. 2018). United States Court of Appeals for the Ninth Circuit. 2018. URL: <http://cdn.ca9.uscourts.gov/datastore/opinions/2018/04/23/16-15469.pdf> (last accessed: 30.04.2019).
3. Compendium of U.S. Copyright Office Practices. Third Edition. United States Copyright Office. 2017. Chapter 300, P. 4. URL: <https://>

www.copyright.gov/comp3/docs/compendium.pdf (last accessed: 30.04.2019).

4. Ihalainen J. Computer creativity: artificial intelligence and copyright. *Journal of Intellectual Property Law & Practice*. Oxford University Press. Oxford, 2018. Vol.13, № 9. P. 724–728.

5. Hristov K. Artificial Intelligence and the Copyright Dilemma. *IDEA: The Journal of the Franklin Pierce Center for Intellectual Property*. University of New Hampshire. New Hampshire, 2017. № 57. P. 431–454.

6. Dickenson J., Morgan A., Clark B. Creative machines: ownership of copyright in content created by artificial intelligence applications. *European Intel-*

lectual Property Review. Sweet & Maxwell. London, 2017. Vol. 39, № 8. P. 457–460.

7. Moore S.J. Artificial intelligence in the Workplace. *Ohio Lawyer*. The Ohio State Bar Association Member Magazine. 2017. Vol. 31, № 6. P. 18–19.

8. Kaminski M.E. Authorship, Disrupted: AI Authors in Copyright and First Amendment Law. *UC Davis Law Review*. University of California, Davis. Davis, 2017. Vol. 51, № 589. P. 589–616.

9. Yanisky-Ravid S. Generating Rembrandt: Artificial Intelligence, Copyright, and Accountability in the 3A Era – the Human-like Authors are Already Here – a New Model. *Michigan State Law Review*. Michigan State University College of Law. East Lansing, 2017. P. 659–726.

Учитывая нормы авторского права США, их толкование и судебную практику, статья исследует объекты, созданные с помощью искусственного интеллекта и искусственным интеллектом непосредственно, на предмет их охраноспособности согласно авторскому праву США. Также статья посвящена обзору предложений по реформированию авторского права в отношении таких объектов.

Ключевые слова: авторское право, искусственный интеллект, охраноспособный объект, оригинальность, произведение по найму.

Given the rules of the United States copyright law, their interpretation and the case law, the article considers whether AI-assisted and AI-created objects are copyrightable under the US copyright law. The article is also devoted to a review of the proposals to reform copyright law with respect to such objects.

Key words: copyright law, artificial intelligence, copyrightable object, originality, work for hire.